

Kentsel İşlevler & Kent Merkezi Araştırma Raporu

Kentsel Uyarlanabilir Kent Atölyesi Gizem Derinci

Bu çalışma kapsamında ilk önce kentsel işlevler tanımı ve önemi daha sonrasında bu bağlamda Ankara'da belirlenen temel sorunlar ele alınacaktır. Raporun devamında Ankara Kent Merkezi'nin uyarlanabilirliği, gerçekleştirilen toplantılardaki tartışmalar doğrultusunda tartışılacaktır. Sonrasında örnek alan olarak ele alınan Ulus- Saman Pazarı'nın pandemi öncesi ve sonrası değerlendirmesi yapılacak ve sonuçlar kısmıyla tamamlanacaktır.

1. Kentsel İşlevler

Kent, pek çok kişiye göre farklı şekillerde tanımlanabilen dinamik bir olgudur. Lynch (1960) kentsel işlevlerle ilişkili olarak şu şekilde tanımlanmaktadır: "Kent birçok amaca hizmet eden, değişken bir yapıdadır. Birçok işlevi bir arada barındırır, değişen hızlarla gelişir. Bütüncül bir uzmanlaşma, nihai bir bütünlük olanaksızdır. Kent formu bir şekilde belirsiz olmalı, kentlilerin amaç ve algılarına göre şekil alabilmelidir.(s.101)" Bu nedenle, bir kenti temel işlevlerinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Kentsel işlevler ise; insanların bir kentten sunmasını bekledikleri barınma, dinlenme, eğlenme, ulaşım, çalışma ihtiyaçlarının karşılanacağı alanların tümü ya da kentlerde fiziksel çevrenin oluşmasını sağlayan kentsel aktivitelerin tümü şeklinde tanımlanabilir. Bu bağlamda kentlerdeki temel işlevler; konut alanlarını, çalışma alanlarını (kent merkezi, merkezi iş alanları, sanayi alanları), sosyal altyapı hizmetlerini (eğitim, sağlık, spor tesisleri, kültürel ve dini tesisler ve açık alanlar vb.), teknik altyapı hizmetlerini (ulaşım, kanalizasyon, haberleşme, içme ve kullanma suyu hizmetleri vb.) kapsamaktadır. Kentte yaşayan kentlilerin en temel ihtiyaçlarının karşılanması ve kentsel, bölgesel ve ulusal ekonomiye katkı sağlanması en temel amacıdır. Bu doğrultuda bilinçli ve yüksek toplumsallaşma seviyesinin sağlanması için kentsel işlevlerin planlı bir şekilde kurgulanması önemlidir. Çünkü insanlar yaşadıkları çevreyi şekillendirdikleri gibi, yaşadıkları çevreler de insanları şekillendirir. Bu nedenle kentlerdeki işlevlerin dağılımında iki temel konu dikkatle ele alınmalıdır. Bunlar:

1 – 2) *Ana metnin içine alınmıştır.*

- 1) Kentsel işlevlerin dağılımı: Eşitlik ve adalet ilkeleri ile dengeli dağılım sağlanmalı ve nüfusun ihtiyaçlarına uygunluk ilkesi gözetilerek kentin ihtiyaçları belirlenmelidir. Bu sayede kamu maliyetlerinin akıllıca ve efektif yönetilmesi ve temel kentsel standartların belirlenmesi sağlanabilir.
- 2) Kentsel işlevlerin yer seçim kriterleri: Doğru yer seçimi ile olası problemlerin ve risklerin önlenmesi sağlanabilir. Bu sayede toplumsallaşmanın sağlanması ulaşım maliyetlerinin azaltılması, yaşam kalitesinin artırılması, dirençli kamusal mekanların yaratılması(afete duyarlı, ekolojik çözümler üreten) kolaylaşabilir.

Özellikle kamusal mekanların üretilmesi için en önemli araçlardan biri olan kentse işlevler, sağlıklı yapılı çevrenin oluşturulması için en önemli araçlardan biridir. Bu yüzden sosyal, ekonomik, çevresel uyarlanabilirliği yüksek, birbiriyle ilişkili kullanımların dengeli dağılımı önemli bir konudur. Bu bağlamda yapılan tartışmalar sonucunda Ankara kenti için belirlenen temel sorunlar şu şekilde sıralanabilir:

- Kentsel işlevlerin dağılımının kentsel saçaklanmaya neden olması
- Yanlış yer seçimleri – Şehir hastaneleri örneği
- Uyarlanabilirliği yüksek alanların korunamaması (AOÇ)
- Kentsel kullanımların özelleştirilmesi (sağlık, eğitim, eğlence) sonucu toplumsal ayrışma/kutuplaşmanın yaşanması
- Yapılı çevrenin çeşitli risklerin oluşmasına neden olması (Hava kirliliği, sel)
- Kent merkezi ve AVM rekabeti
- Kent içi sanayi alanlarının sağlık sorunlarına neden olması
- Askeri alanların kullanımının, kim tarafından dönüştürüleceğinin ve bu sürecin belirsiz olması

Temel olarak belirlenen sorunlar kapsamında Ankara Kent Merkezi özel olarak ele alınmıştır. Raporun bu bölümünde Ankara Kent Merkezi'nin uyarlanabilirliği ve yapılan araştırmalar tartışılacaktır.

2. Ankara Kent Merkezi

Bu başlık altında kent merkezi Uyarlanabilir Kent Atölyesi kapsamında belirlenen ölçütler çerçevesinde ele alınacaktır. Bunun için temelde 9 ölçüt belirlenmiştir. Bunlar; yansıtılabilirlik, kaynak çeşitliliği, sağlık, fazlalık, esneklik, kapsama, bütünlük, şeffaflık ve verimlilik. Tüm ölçütler sağlık ve iyilik, ekonomi ve toplum, altyapı ve çevre, liderlik ve strateji boyutlarıyla ele alınmıştır. Tablo 1 de yapılan değerlendirmeler detaylı olarak görülmektedir. Ankara kent merkezi yansıtılabilir ölçütüne göre ele alındığında; tarihi alanlarda geçmişin izlerini barındırdığı ve temel ihtiyaçları karşılayabildiği için olumlu olarak değerlendirilmiştir. Ancak, toplumdaki tüm gruplara hitap edememesi, koruma ve geleceğe aktarma konusunda başarılı olamaması ve geçmişte sahip olunan örgütlü gelişmenin günümüzde görülebilmesi nedeniyle olumsuz değerlendirilmiştir. Bu nedenle Ankara kent merkezi geçmişten öğrenme ve gelecekte kullanma yönüyle başarısızdır. Kaynak çeşitliliği ölçütü ele alındığında; farklı ürünlerin fiyat çeşitliliği ve kalite farklılığıyla bulunabilmesi ve farklı ölçekteki işletmelerin bir araya gelmesiyle çeşitlilik yaratma potansiyelinin olması özelliğiyle olumlu; ancak yıllardır çözülemeyen altyapı sorunlarına çözüm bulamadığı için olumsuz değerlendirilmiştir. Sahip olduğu kaynaklardan seçenekler üretme ölçütünde farklı ölçekteki ve ürün çeşitliliğine sahip perakende türlerine sahip olduğu için kent merkezinin kaynak çeşitliliği sağladığını söyleyebiliriz. Sağlık ölçütüyle ele alınan krizlere karşı dayanabilen, güvenli tasarımlar yapabilmek anlamında başarısız olmuştur. Çünkü güvenlik sorunları nedeniyle kolluk kuvvetlerinin düzeni sağlama ihtiyacı, küçük ölçekli işletmelerin krizler karşısında savunmasız olması, fiziksel koşulların krizlere hazırlıksız olması gibi nedenlerden dolayı kent merkezinde sağlıktan bahsedilememektedir. Ek kapasite yaratma anlamında ticari yönden seyyar satıcıların ek kapasite yaratma potansiyeli olumlu değerlendirilirken, ulaşım hizmetlerinin belli bir saatten sonra sağlanmaması olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Uyarlanma hevesi ve yeteneğinin olması, koşullar karşısında esnek davranabilme yeteneği kapsamında özellikle küçük ölçekli işletmelerin varlığı bir potansiyel yaratmaktadır. Geçimlerinin sürekliliğini sağlamak için bu özellikteki işletmeler değişen koşullar karşısında hızla çözüm üretme ihtiyacı hissederler, ancak her zaman bu imkana ulaşamamaktadırlar. Kent merkezinde bir ortak akıl ve vizyon yaratma, halk katılımı sağlama konularında örgütlenme kapasitesi yüksek olmasına rağmen bu yönde bir gelişme bulunmamaktadır. Ancak kent merkezinde yer alan meslek odaları sayesinde

belli bilgilendirmeler ve çalışmalar yapılabilir. Bu nedenle farklı aktörlerin katılımının sağlandığı, çok disiplinli çalışmalara geçmişte rastlanmamaktadır. Yapılacak değişiklikler ve alınacak kararların netleştirilmesi için halkında yer alabileceği katılım toplantıları hazırlanmalıdır. Bütünleşik bir süreç oluşturulmalıdır. Alınan kararlar ve gerçekleştirilen uygulamalar şeffaflık ilkesi doğrultusunda herkesin ulaşabileceği bir kaynaktan paylaşılmalıdır ve bu bağlamda yapılacak çalışmalar için bütçe en verimli şekilde kullanılmalıdır. Tüm bu ölçütler ele alındığında Ankara kent merkezinin büyük bir uyarlanabilirlik potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. Ancak bu potansiyeli gerektiği gibi kullanamamaktadır. Bunun en temel nedenleri fiziksel çevrenin, ekonomik stratejilerin ve yönetim politikalarının uyarlanabilir olamamasıdır. Sürecin en verimli şekilde yönetilebilmesi için belirtilen üç başlık birbiriyle ilişkili olarak kurgulanmalı ve temel hedef ve stratejiler belirlenmelidir. *(Burada yer alan Tablo Ek 3 olarak ana metne eklenmiştir.)*

2.1. Ulus- Saman Pazarı

Bu bölümde, Ankara'nın en eski yerleşim yeri olan ve tarihi kent merkezi niteliği taşıyan Ulus'ta en önemli ticaret bölgelerinden birisi olan Saman Pazarı'nın uyarlanabilirlik durumunu anlamak için mevcut durumu, pandemi süreci ve bu sürecin olası sonuçları incelenmiştir. Bunun için tekstil sektöründe 35 yıldır bu alanda çalışan bir esnafla 03.06.2020 tarihinde kendi işletmesi özelinde ve pazarın genel durumu hakkında derinlemesine görüşme yapılmıştır. Bu görüşme sonucu elde edilen bilgiler bu bölümde anlatılmaktadır.

Manifatura, tekstil, çeyiz, züccaciye sektörlerinin baskın olduğu bu alan Ulus'un en önemli akslarından biri olan Anafartalar caddesi paralelinde yer almaktadır. Yakın çevresinde Ankara Kalesi, Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Rahmi Koç Müzesi vb. pek çok tarihi ve kültürel alan bulunmaktadır. Çarşının fiziksel koşulları ele alındığında açık bir Pazar alanı olarak düzenlenmiş olan çarşı içerisinde gün içinde yaya dolaşımına imkan sağlanmıştır. Fakat yayaların dolaşımında zorluklar yaratacak birtakım engellerin bulunduğu görüşme sırasında vurgulanmıştır. Çarşının üst kısmında güneş ve yağmurun engellemesi için işletme sahipleri kendi imkanlarıyla kumaşlardan çadırlar yaparak sorunu çözmeye çalışmış ancak bu durum estetik ve kullanım yönünden (yağmur suyunu ve güneşi geçirmesi vb.) çeşitli problemler yaratmaktadır. Ayrıca, teknik altyapının da yetersiz olduğu, özellikle yağmur yağdığına dükkan sahiplerinin ürünlerini yerde biriken ve yukarıdan akan sudan korumak için uğraş vermek zorunda kaldığı belirtilmiştir. Çarşıda müşterilerin kullanabileceği tuvalet, çöp konteynırı vs. yok denecek kadar az olması, kullanıcıların alışveriş veya gezinti sırasında oturup dilenebileceği alanların bulunmaması çarşıdaki temel problemler olarak sıralanmıştır. Bu alanın yayalaştırılmış bir bölgede olmasının yarattığı avantajlar sorulduğunda ise çarşı esnafının bu durumdan memnun olduğu ve satışlarını olumlu etkilediği görülmektedir. İnsanların tedirgin bir şekilde hareket etmedikleri ve alışverişlerini yaşlılar da dahil rahat bir şekilde yapabildikleri belirtilmiştir. Ayrıca çarşı esnafı da sürekli taşıt gelecek diye kaygıda olmaması, dışarıda bulunan sergilerini toplamak/çekmek zorunda kalmadıkları için güvenli bir ticaret ortamının olduğu belirtilmektedir. Bu durumun çarşıya olan müşteri talebini ve satışları arttırdığı ve seyyar olarak çalışanların da (simitçi, mısırcı vs.) bu durumdan yararlandığı görülmektedir. Bu nedenlerden dolayı çarşı esnafının bu bölgenin taşıt trafiğine açılmasını istemediği ve çarşının altyapı sorunlarının çözülerek yaya bölgesi olarak kalmaya devam etmesini istediği görülmektedir. Çarşının tarihi merkez içerisinde yer almasının yarattığı avantajlar ve dezavantajlar üzerine sorular sorulduğunda; yerli ve yabancı turistlerin çekim noktasında yer aldığı, Ulus'un Ankara'da gezilebilecek nadir alanlardan biri olduğunu düşünen bir çok kişinin tarihi

mekanları gezerken çarşının bir uğrak noktası olduğu ve insanların ihtiyaçlarını karşıladığı belirtilmiştir. Ulus'un tarihi açıdan bir çok unsuru barındırmasının hafızaları yeniden canlandıracağı ve kullanıcıların her defasında zevk alarak gezmelerine imkan tanıyacak bir özelliği olduğu savunulmuş aynı heyecanın Kızılay'ı gezerken bulunamayacağı belirtilmiştir. Tarihi kimliğin bulunmasının alanın dikkat çekiciliğini arttırdığı görülmektedir. Çarşını genel müşteri profiline bakıldığında; genellikle orta yaş ve yaşlı gruptan ve ev hanımlarından oluştuğu belirtilmektedir. Ancak, tarihi bir alanda yer alması nedeniyle belli dönemlerde yerli ve yabancı turistlerin, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının da uğrak alanı haline gelmektedir. Hangi dönemlerde, günlerde ve saatlerde yaya yoğunluğunun ve satışların yüksek olduğu sorulduğunda ise yaz tatili döneminde özellikle düğün sezonunun başlamasıyla birlikte hafta sonu 12.00-16.00 saatleri arasında yaya yoğunluğunun ve satışların yüksek olduğu belirtilmiştir. Bunun dışındaki zamanda özellikle kışın belirli sabit müşterilerin bu alanı ziyaret ettiği belirtilmiştir. Çarşıdaki esnafın birbiri ile olan ilişkisi üzerine bir değerlendirme yapılması istenildiğinde ise esnaf ilişkilerinin uzun yıllara dayandığı bu nedenle birbirleriyle sürekli iletişim halinde oldukları belirtilmiştir. Dükkanların çok sık el değiştirmedeği ve işletme sahiplerinin genellikle benzer memleket gruplarından oluştuğu (Kayseri, Malatya, Ankara vb.) belirtilmiştir. Çarşı içerisinde herhangi bir örgütlenme yapısının veya yönetimin biriminin varlığı hakkındaki sorularda ise şu bilgiler edinilmiştir: çarşı esnafının önceden kendi aralarında örgütlendiği ancak son zamanlarda bu durumun terk edildiği, herhangi bir yönetimin biriminin olmadığı her esnafın bireysel olarak Ticaret Odası'na, Esnaf ve Zanaatkarlar Odası'na ve ilgili meslek grubu derneklerine üye olduğu belirtilmiştir. Çarşı için alınacak kararlar ve yapılacak değişiklikler konusunda genellikle kullanıcıların haberlerinin olduğu ve Altındağ Belediyesi'ne yakın bir konumda olduğu için sık sık zabıta ekipleri ile iletişim halinde olarak sorunlara yönelik gerekli altyapı ve üst yapı çözümlerinin alındığı belirtilmektedir. Ancak yapılan bazı uygulamalar konusunda esnafın taleplerinin göz ardı edildiği belirtilmiştir.

Pandemi sürecindeki durumu net bir şekilde anlayabilmek ve esnafın uyarlanabilirlik kapasitesini anlayabilmek adına görüşmeye ekstra sorular eklenmiştir. Öncelikle pandemi sürecinde çalışmaya devam edip edemediği ve çarşının bu süreç içerisindeki durumu sorulmuş; görüşme yapılan kişi 2 ay boyunca iş yerini açamadığını, çarşıdaki dükkanlardan sadece onda üçünün açık olduğu belirtilmiştir. Bu süreç içerisinde kapalı kalan dükkanların gelirlerinin sıfıra indiğini, borçların ödenebilmesi için yalnızca banka kredileriyle tekrar borçlanarak ayakta kalmaya çalıştıkları vurgulanmıştır. Bu süreçte, kiracı olan işletmelerden kiraları tam olarak aynı şekilde talep edilmiş, yalnızca birkaç mal sahibi yarısının ödenmesi konusunda esneklik sağlamıştır. Bu durum dükkanını dahi açamayan işletme sahiplerini oldukça zor bir duruma soktuğu için çarşıda çalışanlar genellikle ücretsiz izne çıkarılmış veyahut yarı zamanlı çalıştırılarak çalışanlara maaşlarının yarısı tutarında ödeme yapıldığı, 20 yaş altı çalışanların sokağa çıkma kısıtlamasına takılması sonucu işten çıkarıldığı belirtilmektedir. Normalleşme süreci sonucunda iş yerlerinin yeniden açılmaya başladığı belirtilirken, kullanıcıların oldukça az olması nedeniyle eski duruma göre satışların dörtte biri kadar kazanç elde edildiği vurgulanmaktadır. Bu süreçle başa çıkabilmek adına çarşıda herhangi bir değişikliğin meydana gelmediği ve herhangi bir kurum veya kuruluşun destek göremedikleri belirtilirken, bireysel önlemlerle süreci atlattıran çalışanların olduğu belirtildi. Ancak uzaktan çalışma gibi bir olanağın çarşıdaki sektörlerde mümkün olmaması, online satış için gerekli alt yapıya esnafın sahip olamaması, ürün akışı sağlanamadığı için elde kalan ürünlerle mümkün olmadığı belirtiliyor. Bu süreç sonraki görüşleri sorulduğunda ise; ekonomik etkilerinin uzun süre süreceğini, bu nedenle bir şekilde sürece

adapte olmaları gerektiğinin düşünülmesini ancak dışarıdan herhangi bir destek olmadan bu durumun günlük kazancı ile geçinen küçük esnaf için pek mümkün görülmediği belirtilmektedir.

3. Değerlendirmeler ve Sonuç

Bu çalışma kapsamında Saman Pazarı Çarşısı genel, fiziksel ve yönetim özellikleri kapsamında ve daha sonrasında pandemi sürecindeki durumu incelenmiştir. Bu kapsamda yapılan literatür araştırmaları sonucunda başarılı dirençli kent merkezi için; tarihi koruma, yüksek yürünebilirliğe sahip kamusal alanlar, trafik ve sosyal ağların entegre olması önemlidir (Özöduru, 2019). Bu kapsamda Ulus oldukça önemli potansiyellere sahip bir kent parçasıdır. Tarihi pek çok değere, güçlü ulaşım bağlantılarına sahip olması en önemli özelliklerinden birisidir. Ancak Saman Pazarı özelinde bakıldığında turistlerin çekim noktasında bulunmasına rağmen pek çok altyapı sorunuyla baş başa bırakılması, esnafın aldığı önlemler doğrultusunda sorunları çözmede yetersiz kalması alanın kullanılabilirliğinin azalmasına neden olmaktadır. Yayalaştırılmış bir ticaret bölgesinin uyarlanabilir olması/ dirençliliği bu alanın kullanım durumuyla da ilişkilidir. Yapılan çalışmalarda, dinlenme alanı, kümelenmiş dükkanların varlığı, mağaza çeşitliliği gibi öğelerin bulunmasının yaya hareketini olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir (Hahm vd. 2019). Ancak Saman Pazarında görülmektedir ki kümelenmiş dükkanların varlığı çekim noktası oluştururken, dinlenme alanlarının olmaması bu alandaki hareketi olumsuz etkilemektedir. Yürüme yollarının her gruba (engelli, çocuklu vb.) uygun olmaması olumsuz bir diğer özelliktir. Peyzaj elemanları yayaları trafikten ve güneşten koruyucu özelliğe sahip olması alanın yürünebilirliğini artırır (Southworth, 2005). Ancak alanda herhangi bir peyzaj öğesinin ve iklim şartlarına karşı koruyucu özelliğın bulunmaması olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle bu alanda peyzaj öğeleri ile güneşten korunma sağlanmalı, estetik bir değer yaratılmalı, kış aylarındaki olumsuz hava koşulları için önlemler alınmalıdır. Ayrıca yerel ürünlerin bulunması, kullanıcılar tarafından aşinalık ve pazarlık edebilme imkanının olması, özelleşmiş ürünlerin satılması (Ercoskun ve Özöduru, 2014) bu alanda dirençliliği arttıran özelliklerdendir. Küçük perakende ticaret örgütleri ve STK'lar tarafından bağımsız mağazaların hakim olduğu şehir merkezlerinin merkez dirençliliği için önemli olduğu vurgulanmaktadır (Wrigley ve Dolega, 2011). Ancak Saman Pazarı'nda bu konuda büyük bir eksiklik bulunmaktadır. Yerel yönetimlerle bireysel veya küçük gruplar halinde iletişim halinde olmaları küçük çevre sorunlarının çözülmesinde yeterli olabilirken, örgütlü bir yapının olmaması olası bir büyük sorunda bu alandaki esnafın seslerini duyuramamalarına neden olabilir.

Yapılan görüşme sonrası edinilen bilgiler ve literatürde yapılan araştırmalar sonrasında Ulus-Saman Pazarı'nın pandemi öncesinde mevcut şartlara adapte olduğu ve bir miktar uyarlanma kapasitesine sahip olduğu görülmektedir. Ancak yaşanan kriz karşısında tamamıyla savunmasız kaldığı ve sürece adapte olamadığı, yaşanan olumsuzluklara karşı direnç gösteremediği görülmüştür. Bunun en temel nedenlerinden birisi çarşı genelinin içerisinde bulunduğu yerel bir örgütlü yapının bulunmamasıdır. Toplu karar alamama, seslerini duyuramama nedeniyle sorunlara çözüm bulunamamıştır. Ayrıca sürecin akıllıca yönetilememesi ve küçük perakendecilerin göz ardı edilmesi bireysel olarak da çözüm bulamamalarına neden olmuştur. Online satış imkanı bulamamaları, gerekli altyapının ve ürün akışının sağlanamamasının yanında, süreç içerisinde dönüşme imkanı bulsalar dahi tüketicinin online satışta bir anda güvenini kazanmak da mümkün olmayacaktır. Bu durumda pek çoğu kurumsal firmalar karşısında rekabet edebilme imkanı bulamayacaktır. Ancak sürekli müşterilerin tercih

edebileceği bir durum söz konusu olabilir ancak bu durumda çarşının kullanıcılarının çoğunun orta yaş grubu ve yaşlılardan oluşması nedeniyle mümkün olmayacaktır. Bu nedenle yapılacak mekansal ve yönetsel düzenlemelerle bu alan farklı grupları çekecek şekilde düzenlenmelidir. Kent merkezinin bütününe bakıldığında benzer problemin pek çok parçasında bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle, kent merkezlerinde yönetilebilir, geliştirilebilir ve düzenlenebilir bir sistem kurulmalıdır. Kaderine terk edilmemeli, gelişim süreci yönetilmelidir (Şahin, 2011). Toplumdaki farklı grupların bir araya gelmesine olanak tanıyan, gelişimi öngörülen, bütüncül bir yaklaşımla planlanmalı, mekansal yönden küçük parçalar halinde ele alınarak sorunlara çözüm önerileri getirilmelidir.

- Derinlemesine görüşme 03.06.2020 tarihinde Saman Pazarı - Çıkrıkçılar Yokuşunda Esra Baytekin tarafından yapılmıştır. Yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

➤

Ek 1: Derinlemesine Görüşme Soruları

1. Kaç yıldır bu dükkanı işletiyorsunuz?
2. Hangi sektörde çalışıyorsunuz?
3. Çarşıda yer alan sektörler nelerdir?
4. Çarşının fiziksel koşulları hakkında neler düşünüyorsunuz?
5. Bu alanın yayalaştırılmış olmasının avantajları nelerdir?
6. Bu alanın trafiğe açılmasını tercih eder misiniz?
7. Müşteri profiliniz genellikle hangi gruptan oluşuyor? Çarşı genelinde durum nedir?
8. Tarihi merkez içerisinde yer almanızın herhangi bir avantajı olduğunu düşünüyor musunuz?
9. Bu bölgeye Ankara'ya gelen turistlerin bir ilgisi var mı?
10. Hangi günler ve saatlerde yaya yoğunluğu ve satışlarınız yüksek?
11. Genellikle sabit/sürekli kullanıcılar mı alanı ziyaret ediyor? Yoksa değişken yapıda mı?
12. İşletme sahiplerinin birbiri ile ilişkisi nasıldır?
13. Dükkanlar uzun yıllar aynı kişiler tarafından mı işletiliyor yoksa sık sık işletmelerde değişiklik yaşıyor mu?
14. Çarşının sahip olduğu bir yönetim birimi var mı?
15. Esnafın kayıtlı olduğu herhangi bir STK, kuruluş veya örgütlü bir yapı bulunuyor mu?
16. Bu alan ve yakın çevresi için yapılacak olan değişiklikler hakkında önceden bilgilendiriliyor musunuz? (Yerel yönetimler veya STK'lar tarafından)
17. Alınacak kararlar konusunda esnafın istekleri ne derecede önemseniyor?
18. Çarşıyla ilgili olarak şeffaf bir yönetim anlayışı var mı?

Pandemi süreciyle ilgili olarak:

19. Pandemi sürecinde çalışmaya devam ettiniz mi ?
20. Çarşıdaki açık dükkan oranı ne oldu?
21. Aylık geliriniz ne oranda azaldı? Çarşı genelinde durum nedir?
22. Kiracıysanız/ kiracı olduğunuzu bildiğiniz dükkanlarda kira ödemeye devam edildi mi? Yoksa bir esneklik sağlandı mı?
23. Çarşıda çalışan personelin durumu ne oldu?
24. Bu süreçle başa çıkabilmek adına çarşıda yapılan değişiklikler oldu mu ? Herhangi bir kurum/kuruluş bu süreci atlatabilmek veya sürece adapte olabilmemiz için yönlendirmelerde bulundu mu? Yoksa bireysel önlemler almak zorunda mı kaldınız?

25. Normalleşme süreci sonrasında çarşıdaki genel durum nedir?
26. Bu süreçte işletmenizde/çarşıda esnafın aldığı bireysel önlemler nelerdir?
27. Bu süreç sonrası için neler düşünüyorsunuz?

Kaynakça

- Ercoskun, O., & Ozuduru, B. (2014). Urban resilience and main streets in Ankara. *International Development Planning Review*, 36(3), 313
- Hahm, Y., Yoon, H., & Choi, Y. (2019). The effect of built environments on the walking and shopping behaviors of pedestrians; A study with GPS experiment in Sinchon retail district in Seoul, South Korea. *Cities*, 89, 1-13.
- Lynch, K., & Başaran, İ. (2010). *Kent imgesi*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ozuduru, B. H. (2019). An Analysis of the Framework of Urban Public Policy for Effective City Centre Development: The Planning Issues and Challenges for Turkish City Centres. In *Urban and Regional Planning in Turkey* (pp. 63-82). Springer, Cham.
- Southworth, M. (2005). Designing the walkable city. *Journal of urban planning and development*, 131(4), 246-257.
- ŞAHİN, S. Z. (2011). Alışveriş Merkezlerinin Evrimi ve Geleceği: Kent Merkezleri ile Birlikte Sürdürülebilir Bir Gelecek Mümkün mü?.
- Wrigley, N., & Dolega, L. (2011). Resilience, fragility, and adaptation: new evidence on the performance of UK high streets during global economic crisis and its policy implications. *Environment and Planning A*, 43(10), 2337-2363

KENTSEL DÖNÜŞÜM NEDİR?

Kentsel dönüşüm ekonomik, sosyokültürel, popülasyon, ekolojik vb. sebepler yüzünden başlatılan depreme dayanıklı olmayan, yıkılmaya yüz tutmuş veya çevresiyle uyum sağlayamayan binaların yeniden yapılandırılma sürecidir. Kaçak yapılaşmanın önüne geçilmesi, yapı ömrünü doldurmuş binaların harap olmasının önlenmesi amaçlanmıştır ancak kentsel dönüşüm sadece riskli yapıların kaldırılması amaçlamaz aynı zamanda halkın ihtiyaçları doğrultusunda kamusal alanlar sağlamayı da amaçlar.

KENTSEL DÖNÜŞÜM ANKARA

Ankara'nın hemen hemen her bölgesinde kentsel dönüşüm adı altında çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Aslında Ankara 'daki çalışmaların 'Yerinde Dönüşüm' olarak adlandırılması daha doğrudur. Yerinde dönüşüm depreme dayanıklı olmayan müstakil binaların bulunduğu arsa üzerinde mevcut imarı koruyarak yıkılıp yeniden yapılmasıdır.

Ankara da kentsel dönüşüm faaliyetlerinin sebebi çok eskilere dayanmaktadır. Ankara ın başkent oluşu savaş yıllarının bitmesinden sonra Ankara ya göçlerin artması nedeniyle çarpık kentleşmenin yaşanmaya başlanması Ankara daki gecekondu oluşumlarının başlamasına sebep oluyor. Bu durumun önüne geçilmek için ilk çalışmalar 1948 yılında Yenimahalle bölgesinde başlıyor ve planlı arsa sağlanması için çalışmalar yapılıyor. 1950 yılında artan göçlerde daha da ivmelenince 1965 yılında 'Kat Mülkiyeti Kanunu' çıkarılıyor ve apartmanlaşma süreci başlıyor. 1990 yılında sürece hazırlık için çeşitli altyapı çalışmaları yapılıyor ve 2000 yılında Kentsel Dönüşüm adı altında apartmanlaştırma süreci devlet tarafından başlatılıyor. Kentsel Dönüşüm çalışmaları Ankara da hala devam ediyor, günümüzde özellikle Kuzey Ankara olarak adlandırılan bölge ve Mamak da çalışmalar sıklıkta. Kentsel Dönüşümün ortaya çıkardığı sonuçlar daha çok inşaata, altyapı çalışmasına ve belediye hizmetlerine sebep olmaktadır. Bu yüzden de Kentsel Dönüşümün ortaya çıkardığı olumlu veya olumsuz sonuçlar için yeni yasamalar, kanunlar ve farklı çalışmalar da yapılmaktadır.

ANKARADAKİ KENTSEL DÖNÜŞÜM BÖLGELERİ

Kale mahallesi, eski Yahudi mahallesi, dikmen vadisi, odtü, saraçoğlu
Çankaya Çayyolu Mahallesi Kentsel Dönüşüm alanı
Çankaya Yakupadbal Mahallesi Kentsel Dönüşüm alanı
Çankaya Mühre ve Karataş Mahallesi Kentsel Dönüşüm alanı
Mamak İmrahor Mahallesi Kentsel Dönüşüm alanı
Gölbaşı Hallaçlı Mahallesi Kentsel Dönüşüm alanı
Gölbaşı Çayırılı Mahallesi Kentsel Dönüşüm alanı
Gölbaşı Velihimmetli Mahallesi Kentsel Dönüşüm alanı
Etimesgut Fevzi Mahallesi Kentsel Dönüşüm alanı
Mamak – Anayurt ve Gülseren Mahalleleri
Elmadağ ilçesi Yenice Yenidoğan mahallesi
Çankaya İlçesi – Namık Kemal Mahallesi
Çankaya İlçesi Karakurşunlar Mahallesi
Çankaya ilçesi Dikmen Vadisi

Çankaya İlçesi Akpınar Mahallesi
Altındağ İlçesi Çalışkanlar Mahallesi
Altındağ İlçesi Beşikkaya Mahallesi
Altındağ İlçesi Atıfbey Mahallesi
Altındağ İlçesi Önder Mahallesi
Altındağ İlçesi Hacılar Mahallesi
Altındağ İlçesi Gültepe Mahallesi
Altındağ İlçesi Seyfi Demirsoy Mahallesi
Altındağ İlçesi Çalışkanlar Mahallesi

KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN DOĞRU SONUÇ VERMESİ İÇİN YAPILMASI GEREKENLER

Kentsel Dönüşüm başlatılmadan önce mutlaka iyi fizibilite çalışması yapılması gerekir. Bölgenin altyapısı ve çevresi incelenmeli sadece binaların ve arsanın durumu değil, orada yaşayan halkın da toplumsal açıdan incelenmesi yapılmalıdır aksi takdirde kültürel çatışma ortaya çıkabilir. Yapılacak olan Kentsel Dönüşüme halkın sosyal, kültürel, etnik, ekonomik açıdan uygun olup olmaması göz önüne alınmalıdır. Çünkü Kentsel Dönüşümdeki asıl amaç sosyal kültürel ve ekonomik açıdan hem büyük hem küçük ölçekte çevre halkında, bölgede ve esnafa yükselmeyi dağlamak.

İkinci bir kriter olarak Kentsel Dönüşümde yeni ve eskinin uyumu önemli hem oradaki halk olarak hem de yeni eski yapıların beraber bütünlük sağlaması açısından. Bu sebeple kentsel dönüşümde neyin yıkılıp yerine neyin yapılacağı çok önemli ve üzerine iyi düşünülmesi gereken bir konu. Toplumun ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak eskiye bağlantılı bir yeni oluşturulmalı aksi takdirde faydalı olmamakla beraber halkın tepkisini de çekebilir.

KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİ NASIL OLMALIDIR?

Kentsel dönüşüm projelerinin bütüncül bir yaklaşımla sadece elit kesimleri değil tüm insanları mutlu edecek mekânlar sunması gerektiği açıktır. Bu bakımdan bireylerin kârlarının ayrı ayrı maksimize edilmesinden ziyade, toplumun faydasının maksimize edilmeye çalışılması, kamu yararının her şeyden üstün tutulabilmesi bakımından önem arz etmektedir. Kentsel dönüşüm projeleri kapsamında önemsenmeyen ya da birinci derecede göz önünde bulundurulmayan sosyal boyutların da bu projelerle birlikte değerlendirilebilmesi için yapılması gerekenler şunlardır;

- Projeye başlanmadan önce bölgede yaşayan halkın profilini belirleyecek fizibilite çalışmaları yapılmalı ve bu profile uygun projeler üretilmelidir.
- Kentsel dönüşüm süreci bölgede yaşayan hakla birlikte planlanmalı ve planlar bu kişilerin emekleri, teknik bilgileri ve maddi, manevi katkılarıyla hayata geçirilmelidir.
- Kentsel dönüşüm projelerinin amacı ve gerekçeleri kamuoyuna net bir şekilde açıklanarak, projelerin halk tarafından benimsenebilmesi ve desteklenmesi sağlanmalıdır.
- Yıkımlar ve inşaatlar yerinde dönüşümü sağlayacak şekilde etaplar halinde yapılmalı, evleri yıkılan kişiler kentin uzak bölgelerine gönderilmeden eski yaşam alanlarının yakınlarına yerleştirmelidirler. Dönüştürülen alanlarda yaşayan kişilerin önceden beri yaşadıkları bölgeleri

terk etmemeleri ve yeni yaşam alanlarına uyum sağlayabilmeleri için rehabilitasyon hizmetleri sunulmalı ve bölgede iş imkanları sağlanmalıdır.

- Halkın ruhsal ve fiziksel ihtiyaçları göz önüne alınmalı, kamusal alanlara önem verilmeli
- Farklı kentleşme sorunlarına karşı aynı çözümlerle şehirleri tektipleştirmek yerine, yerele özgü yerleşim ve imar özelliklerini göz önüne alan farklı çözümler üretilmelidir.
- Kentsel dönüşüm projeleri devletin kontrolünde gerçekleştirilen büyük ölçekli projeler olmalı, keyfi uygulamalara izin verilmemelidir.

Kentsel Dönüşümden Etkilenen Gecekondu Halkı

Dönüşüm projeleri her ne kadar mekanlar ile ilgili bir konu olsa da dönüşen ve değişen sadece mekanlar olmamaktadır. Gecekonduya yaşayan insanların yaşama biçimleri de değişmektedir. İnsanlar kendilerini yeni bir hayata uyarlamak zorunda bırakılmaktadır. Bu değişime maruz kalan gecekondu sahiplerinden birinin röportajında yeni ve sıfır verilen çok katlı evleri için ‘ cezaevi’ benzetmesini yapmıştır. Kendilerini de o evlerde yaşamak zorunda bırakılmış mahkumlar olarak görmektedir. Evlerinin eskiye göre çok daha iyi olduğunu fakat, geçmişten gelen alışkanlıklarının ve rutinlerinin tamamen değiştiğini ve bu durumlara alışmakta çok zorlandıklarını dile getirmişlerdir.